

УДК 342.9

О. В. Левченко*здобувач кафедри конституційного, адміністративного права
та соціально-гуманітарних дисциплін
Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»*

АДМІНІСТРАТИВНА ПРОЦЕДУРА ЯК ПРАВОВА ФОРМА НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ: ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ ТА СПІВВІДНОШЕННЯ ІЗ СУМІЖНИМИ ПРАВОВИМИ ПОНЯТТЯМИ

Ще на початку ХХ ст. В.Б. Авер'янов підкреслював, що розвиток адміністративного права в Україні неможливий без законодавчого врегулювання процедурного аспекту відносин органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з громадянами. Це зумовлено як необхідністю захисту прав приватних (як фізичних, так і юридичних) осіб у відносинах з органами публічної адміністрації, так і власне потребами підвищення ефективності діяльності останніх. Один із фундаторів сучасної концепції вітчизняної науки адміністративного права зазначав, що в західних демократіях розвиток законодавства про адміністративну процедуру призвів до такого становища, коли загалом адміністративне право в цих країнах регулює здебільшого діяльність публічної адміністрації [1, с. 195]. Власне, на нашу думку, саме такий вектор формування вітчизняного законодавства й має бути сформований наукою адміністративного права.

У цьому аспекті варто констатувати, що проблематика адміністративних процедур та співвідношення із суміжними правовими поняттями завжди цікавила вчених-адміністративістів. Наукова дискусія з приводу вказаних питань поділила вчених-правознавців на окремі групи науковців залежно від різноманітних підходів до визначення сутності адміністративних процедур та їх місця в системі адміністративного права (або адміністративного процесу). У зв'язку із цим надзвичайно важливим у контексті предмета нашого дослідження є ґрунтовний аналіз різноманітних думок, ідей та міркувань учених-адміністративістів щодо загальнотеоретичних питань адміністративної процедури. При цьому такий аналіз буде здійснюватись відповідно до сформованих ученими-адміністративістами, так би мовити, течій розуміння адміністративних процедур та їх співвідношення із суміжними правовими поняттями.

Відповідно до першої групи науковців слід віднести тих учених-адміністративістів, які або ж прямо називали адміністративну процедуру інститутом адміністративного процесу або ж розглядали її в його межах, як його (адміністративного процесу) складову.

Зокрема, Н.В. Галіцина вважає адміністративний процес та адміністративну процедуру різнопорядковими процесуальними поняттями,

які співвідносяться як ціле та частина [2, с. 32]. Вчена детально розглядає співвідношення обох категорій, зазначаючи, що етимологія будь-якого поняття нерозривно пов'язана з історичним генезисом науки, якої він стосується, не є винятком із зазначеного правила й поняття «адміністративна процедура» та «адміністративний процес». На думку Н.В. Галіциної, еволюціонування термінів «процес» та «процедура» відбувалося в контексті розвитку науки адміністративного права, яка має давню історію її застосування, але процес формування предмета регулювання в сучасному розумінні, який охоплює поняття, що досліджуються, відбувався в рамках камералістики (науки про фінанси, господарську діяльність), у подальшому – поліцейського права [3, с. 168].

У результаті проведеного дослідження вчена окреслює такі ознаки адміністративних процедур:

1. Адміністративні процедури застосовуються в публічній сфері.

2. Адміністративні процедури регулюють порядок здійснення правозастосувальної діяльності.

3. Адміністративні процедури охоплюють управлінську діяльність позитивної спрямованості, тобто діяльність, спрямовану на створення умов для ефективної реалізації прав і законних інтересів громадян і організацій.

4. Адміністративні процедури встановлюють визначений порядок здійснення тих або інших дій.

5. Для адміністративних процедур характерний особливий суб'єктний склад. Однією зі сторін в адміністративній процедурі завжди виступає державний орган або посадова особа, наділені державно-владними повноваженнями.

6. Адміністративні процедури закріплюються адміністративно-процесуальними нормами, які, в свою чергу, регулюють застосування матеріальних норм адміністративного та інших галузей права (фінансового, господарського, трудового та ін.), і при цьому регламентують діяльність уповноважених органів і посадових осіб.

Підбиваючи підсумок, Н.В. Галіцина зазначає, що під категорією адміністративної процедури слід розуміти встановлені законодавством правила, порядок і умови (зразок) вчинення процесуальних дій щодо розгляду, розв'язання і вирішення конкретної адміністративної справи в сфері публічного управління [3, с. 173–174].

Приблизно в такій же тональності висловлюється й Ю.М. Фролов, який вказує, що поняття «адміністративна процедура» посідає цілком обґрунтоване самостійне місце в адміністративно-процесуальній діяльності і його не слід ототожнювати з категорією «адміністративний процес». Процедура виступає початковою формою урегульованості в діяльності відповідних органів, що за наявності об'єктивної необхідності може перетворитися на більш впорядковану форму, яка має назву «процес». Отже, можна зробити висновок, що адміністративна процедура і адміністративний процес є пов'язаними, близькими, але самостійними правовими поняттями, що співвідносяться як частина та ціле [4, с. 694].

О.В. Кузьменко відзначає, що на відміну від процесу процедура не є явищем, наділеним часовою динамікою: у процедурі відсутня головна детермінанта процесу – подовженість у часовому вимірі, тобто процес наділяється такими ознаками, як динаміка, безперервний рух, що виражається в послідовних переходах від одного до іншого стану, а процедура визначається, як дискретність такого руху. Таким чином, процес постає перед нами, як «діяльність суб'єктів права із здійснення правової регламентації суспільних відносин та реалізації права», а процедура – як «формалізований бік такої діяльності» [5, с. 167]. Дещо пізніше О.В. Кузьменко в «Курсі адміністративного процесу» наголошувала на складній структурі відповідного виду юридичного процесу і можливості його розгляду як по вертикалі, так і по горизонталі. Щодо останнього (розгляд по горизонталі), то вчена пропонує розглядати його як сукупність проваджень; як «системні утворення, комплекси взаємозалежних і взаємообумовлених процесуальних дій». У системі адміністративного процесу, на її думку, доцільно акцентувати увагу на адміністративно-процедурних, адміністративно-деліктних та адміністративно-судочинських видах проваджень [6, с. 40].

Підтримує вказану точку зору й Т.О. Коломощ. Учена-адміністративіст при цьому уточнює, що процедура – це розташовані на часовому відтинку віхи, від яких і до яких здійснюється розвиток явища, його прогрес або регрес. Тому під юридичною процедурою розуміється регламентований юридичними нормами порядок здійснення нормативно-правового регулювання суспільних відносин (правотворчості) та право-реалізації. Адміністративна процедура становить встановлений адміністративно-процесуальними нормами порядок діяльності уповноважених суб'єктів щодо розгляду і вирішення індивідуально-визначених справ [7, с. 220].

У свою чергу, О.С. Лагода стверджує, що адміністративно-процесуальна діяльність складається з адміністративно-процедурної та адміністратив-

но-юрисдикційної. Адміністративну процедуру при цьому вчений визначає, як встановлений законом порядок розгляду та вирішення індивідуальних справ органами виконавчої влади та місцевого самоврядування, який закінчується прийняттям адміністративного акта або укладанням адміністративного договору [8, с. 9]. Слід зазначити, що скоріше за все О.С. Лагода побудував свої доводи на позиціях І.П. Голосніченка, який ще на початку ХХ ст. пропонував розрізняти дві частини адміністративного процесу – адміністративно-процедурну (прийняття адміністративних актів) та адміністративно-юрисдикційну (розгляд справ про адміністративні правопорушення, адміністративне оскарження та адміністративне судочинство) [9, с. 26–28.].

В.Б. Авер'янов пропонував у структурі адміністративного права виокремлювати три самостійні процесуальні інститути, а саме: а) інститут «внутрішньоорганізаційних» адміністративних проваджень – регулює різноманітні процедури і провадження або оперативного-розпорядчого, або службового, або правотворчого характеру; б) інститут так званих «сервісних» проваджень – регулює правореалізаційні і правозахисні провадження, які охоплюють процедуру розгляду заяв, скарг та інших звернень приватних осіб, у тому числі з питань надання їм різноманітних адміністративних послуг; в) інститут «юрисдикційних» адміністративних проваджень [10, с. 587].

Дещо іншу точку зору має С.Г. Стеценко. На думку вченого, адміністративний процес – це врегульована нормами адміністративно-процесуального права діяльність органів публічної адміністрації та деяких інших владних суб'єктів, спрямована на розгляд та вирішення адміністративних справ [11, с. 43]. У цьому контексті С.Г. Стеценко пропонує таку структуру адміністративного процесу з трьома складовими: 1) адміністративно-судовий процес, у межах якого здійснюється розгляд публічно-правових спорів в адміністративних судах; 2) адміністративно-управлінський процес, у межах якого здійснюється виконавчо-розпорядча діяльність органів публічної адміністрації (сукупності адміністративних процедур); 3) адміністративно-юрисдикційний процес, у межах якого здійснюється розгляд справ про адміністративні правопорушення та застосування заходів адміністративного примусу [11, с. 44]. Аналогічну точку зору висловлювали також Т.О. Коломощ та Р.І. Шевейко [12, с. 24–25; 13].

Слід відзначити, що очевидно підхід вказаних шановних учених-адміністративістів до цього питання був сформований, у першу чергу, під впливом їх бачення адміністративного процесу у так званому широкому його вимірі. В контексті цього варто навести думку В.К. Колпакова, який свого часу підкреслював, «що саме широке розуміння

адміністративного процесу відповідає сучасним нормам розвитку правової науки і втіленим у Концепції адміністративної реформи принципам трансформації державного управління в дієвий інструмент реалізації громадянами своїх прав і свобод, інструмент захисту людини від неправомірних дій і адміністративних актів із боку органів управління і їхніх службовців» [14, с. 363]. Прибічники вказаного підходу окреслюють такі ознаки адміністративного процесу:

- адміністративний процес пов'язаний із державним управлінням, його правовими формами;
- зв'язок із матеріальними нормами адміністративного права;
- це діяльність, у результаті якої виникають суспільні відносини, врегульовані нормами адміністративно-процесуального права [15, с. 236].

Слід відмітити, що у вищенаведених підходах існує низка суперечностей, які не дають підстави однозначно схвально оцінити запропоновані варіанти вирішення наукової дискусії щодо співвідношення категорій «адміністративний процес» та «адміністративна процедура». У першу чергу, на нашу думку, помилковість такого співвідношення обумовлена сприйняттям «широкого» розуміння адміністративного процесу як аксіоми, що безумовно накладає відбиток і на уявлення про зміст адміністративної процедури. У цій дискусії надзвичайно влучними є тези В.П. Тимощука, який критично (при цьому досить конструктивно) ставиться до адміністративного процесу, як всеохоплюючого явища, що виступає інструментом реалізації норм відповідних матеріальних галузей права. Зокрема, окрім інших аргументів на користь своїх «наукових вподобань» у цьому науковому спорі В.П. Тимощук цілком логічно стверджує, що таких ознак, як цілісність та загальна спрямованість в адміністративному процесі у його широкому розумінні немає. Адже відомо, що діяльність адміністративних органів, зокрема щодо прийняття адміністративних актів, та судове вирішення адміністративних спорів мають відмінні мету, завдання, принципи, склад та статус учасників тощо. Наприклад, одним із принципів судочинства, в тому числі адміністративного, вважається принцип змагальності, проте при вирішенні адміністративним органом індивідуальної справи про дію цього принципу не може йтися. Адміністративний орган при підготовці адміністративного акта виступає «лідером» провадження, а при розгляді справи судом – рівною стороною у спорі і т. д. Очевидною є також різна роль даних суб'єктів у двох видах відносин. У першому випадку адміністративний орган і приватна особа (особи), як правило, спільно спрямовують свої зусилля на вирішення справи. А при розгляді спору в адміністративному суді приватна особа і адміністративний орган є сторонами з різними інтереса-

ми [16, с. 54–55]. Рішуче не погоджується з «широким трактуванням» адміністративного процесу й Р.С. Мельник. Він зазначає, що в обґрунтування так званої «широкої» концепції адміністративного процесу її авторами покладено виключно висновки (наукові концепції), сформульовані або за радянських часів, або представниками «неорадянської» школи адміністративного права [17, с. 289]. Від себе додамо, що ми схильні до думки, яка є переважною для більшості новітніх навчальних джерел, що адміністративний процес асоціюється виключно з судовим порядком вирішення публічно-правових спорів. Натомість В.Б. Авер'янов кардинально вирізняв адміністративний процес від цивільного та кримінального, зазначаючи, що не можна розглядати за аналогією відповідні різновиди процесів, оскільки на відміну від цивільного та кримінального адміністративний процес – це не тільки деліктні відносини, окрім того, процесуальна форма є необхідною умовою належного функціонування будь-яких адміністративних правовідносин, тоді як у сферах цивільно- та кримінально-правового регулювання процесуальна форма властива лише певним групам відносин – у суворо визначених межах, відповідно, цивільного і кримінального процесів (судочинства) [10, с. 587].

Разом із тим слід констатувати, що останнім часом домінуючою стає думка про те, що адміністративна процедура знаходиться поза межами адміністративного процесу та виступає зовнішньою формою діяльності публічної адміністрації. У першу чергу слід зосередити увагу на твердженнях Р.С. Алімова, який хоча й асоціює адміністративну процедуру з «управлінською діяльністю» і вважає, що у юридичному розумінні процедурами в адміністративному праві в Україні є зовнішні форми встановлення і вираження загальнообов'язкових правил поведінки, які регулюють суспільні відносини, що виникають у сфері державного управління [18, с. 150], але наводить дещо суперечливу тезу про співвідношення процедури та процесу. Зокрема, він стверджує, що не кожна врегульована правом процедура здійснення юридичних дій може бути визнана процесом у тому спеціально-юридичному сенсі, який історично склався та прийнятий законодавством на практиці, в науці. Об'єднання всіх юридичних процедур під загальною назвою «процес» приводить до вихолощування цього багатого та змістовного поняття. Необхідно розмежовувати поняття «юридичний процес» і «юридична процедура» тому, що юридичний процес – це правова форма діяльності органів держави по здійсненню правоохоронної функції. «Юридична процедура», на погляд Р.С. Алімова, – більш ширше поняття, яке включає поняття «юридичний процес». ... Юридична процедура – це закріплений у законі

порядок діяльності суб'єктів права по встановленню юридичних фактів і реалізації правовідносин [19, с. 13]. По-перше, зводити юридичний процес винятково до правоохоронної діяльності досить некоректно, оскільки юридичний процес, як правило, стосується судового порядку вирішення спорів та розгляду справ, на чому наголошують у своїх роботах В.П. Тимощук, Р.С. Мельник, В.М. Бевзенко, А.Т. Комзюк, інші вчені, і про що вже зазначалось вище. По-друге, процедура не може бути більш ширшою категорією за процес (як і навпаки), оскільки ці явища абсолютно паралельні і означають різні види юрисдикційної діяльності (термін «юрисдикційна діяльність» вжитий не у значенні прихильників так званої юрисдикційної концепції адміністративного процесу).

Дещо схожу точку зору, хоча глибшу за змістом, наводить О.І. Миколенко. Вчений-адміністративіст вважає, що адміністративний процес є різновидом адміністративної процедури. Такого висновку він дійшов на підставі запропонованих ним визначень поняття останнього – як урегульованої адміністративно-процедурними нормами послідовності дій суб'єктів нормотворчої і правозастосовчої діяльності, структурованих відповідними процедурними відносинами щодо прийняття нормативно-правових актів управління та вирішення адміністративних справ, а адміністративного процесу – як урегульованої адміністративно-процесуальними нормами послідовності дій суб'єктів правозастосовчої діяльності, спрямованих на вирішення адміністративної справи та структурованих відповідними процесуальними відносинами [20, с. 20].

З іншого боку, О.І. Миколенко наводить дещо суперечливий (з вище наведеними ним думками) висновок про те, що адміністративний процес не повинен обмежуватись тільки сферами діяльності адміністративних судів щодо розгляду публічних спорів у порядку, передбаченому КАС України, та діяльності органів адміністративної юрисдикції щодо розгляду справ про адміністративні правопорушення в порядку, передбаченому КУпАП, як це є сьогодні. Адміністративно-процесуального забезпечення, вважає вчений, потребують дисциплінарні провадження з адміністративних справ, що передбачені дисциплінарними статутами та спеціальними положеннями про дисципліну; виконавче провадження та контрольна діяльність адміністративних органів відносно приватних осіб [20, с. 18], при цьому, адміністративне процедурне право вчений-адміністративіст називає підгалуззю адміністративного права, оскільки воно складається з правових інститутів, які регламентують порядок здійснення адміністративних процедур [20, с. 13].

В.М. Бевзенко висловлюється про беззаперечну відмежованість адміністративної процедури від ад-

міністративного процесу. При цьому його підхід є досить цікавим. Так, розмірковуючи про систему адміністративного права, він зазначає, що серед галузей права адміністративно-правового циклу й адміністративно-процесуального змісту можна виділити такі, як: адміністративне (матеріальне право) та адміністративне процесуальне право (останнє вчений асоціює виключно із судовим порядком захисту суб'єктивних прав, свобод, законних інтересів у публічній сфері). При цьому адміністративне (матеріальне право) В.М. Бевзенко визначає, як галузь права, призначення якої має полягати в урегулюванні здійснення, сприяння здійсненню фізичними і юридичними особами у публічних правовідносинах з публічною адміністрацією їх прав, законних інтересів у різних сферах суспільно-державного життя. При цьому, на думку В.М. Бевзенка, адміністративна процедура – це, насамперед, інститут адміністративного (матеріального) права, загальний зміст та призначення якого описується в загальній частині цієї галузі права [21, с. 58], вона описує поведінку фізичних (юридичних) осіб, публічної адміністрації у безспірних правовідносинах адміністративно-правового (публічного) змісту щодо здійснення (сприяння здійсненню) цими особами прав, свобод, законних інтересів або ж щодо виконання публічною адміністрацією обов'язків [21, с. 60].

Натомість Р.С. Мельник, дискутуючи щодо терміну, яким можна було б визначити діяльність суб'єктів публічної адміністрації щодо застосування матеріальних норм права та критикуючи тих учених, які називають її просто управлінським або ж управлінським адміністративним процесом, зазначений напрямок функціонування суб'єктів публічної адміністрації із посиланням на роботи В.П. Тимощука називає адміністративно-процедурною діяльністю, формами існування якої є адміністративні процедури, під якими слід розуміти встановлений законодавством порядок розгляду та вирішення адміністративних справ суб'єктами публічної адміністрації [22, с. 24; 17, с. 210–211].

Сам же В.П. Тимощук зазначає, що під адміністративною процедурою розуміється встановлений законом (офіційно) порядок розгляду та вирішення адміністративними органами індивідуальних справ, спрямований на прийняття адміністративного акта або укладення адміністративного договору. При цьому, адміністративна процедура та адміністративний процес є самостійними гарантіями захисту прав та законних інтересів приватних осіб, а також різними складовими частинами адміністративного права [16, с. 58].

У цілому ж можна зазначити, що, незважаючи на заплутаність вищенаведених окремих думок учених-юристів, прихильники обох концепцій, як правило, сходяться на тому, що адміністра-

тивна процедура безпосередньо пов'язана з діяльністю публічної адміністрації та є встановленим алгоритмом функціонування суб'єктів владних повноважень (органів державної влади, місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб тощо).

На нашу думку, сучасний розвиток вітчизняного адміністративного законодавства та практики його застосування свідчить про те, що на даний час адміністративна процедура, як самостійна складова адміністративного права, поки що остаточно не сформувалася, хоча контури її все яскравіше та, на жаль, занадто плюралістично описуються представниками адміністративно-правової науки на шпальтах наукових, публіцистичних та навчальних видань. У цьому сенсі надзвичайно влучними є слова Р.С. Мельника, який підкреслює, що не дивлячись на принципове значення адміністративних процедур для приватних осіб та публічної адміністрації, а також у цілому для вітчизняного адміністративного права, цей елемент його системи все ще залишається недостатньо вивченим із наукової, а також неналежно унормованим із практичної точки зору. Щодо першого аспекту зауважимо, що нині у вітчизняній науці адміністративного права залишаються дискусійними питання про сутність терміну «адміністративна процедура», про його співвідношення з поняттям «адміністративний процес», а також про правову природу норм, які регламентують процедурну складову діяльності публічної адміністрації. У результаті спільної дії названих проблем інститут адміністративної процедури не може зайняти належного йому місця у системі загального адміністративного права. Що ж до нормативного регулювання інституту адміністративної процедури, то зволікання, які мають місце у цій сфері, на наш погляд, перебувають у прямій залежності від глибини наукового пізнання цього правового явища [17, с. 209].

Підбиваючи підсумок розгляду підходів до визначення змісту адміністративної процедури, її співвідношення із суміжними правовими поняттями, запропонуємо власний варіант визначення «адміністративна процедура» та окреслимо її ознаки.

Зокрема під адміністративною процедурою розуміється встановлена законом сукупність послідовно здійснюваних суб'єктом публічної адміністрації процедурних дій з розгляду та вирішення адміністративної справи, результатом якої є прийняття адміністративного акту, який встановлює, змінює чи припиняє права та обов'язки суб'єктів адміністративно-правових відносин. У свою чергу, ознаками такої процедури є: сфера об'єктивізації – діяльність публічної адміністрації (офіційний характер); правова детальна регламентація, специфічний суб'єктний склад, цілеспрямованість; результатом є прийняття адміністративно-

го акту, який встановлює, змінює чи припиняє права та обов'язки суб'єктів адміністративно-правових відносин.

Підбиваючи підсумок розгляду адміністративної процедури, в тому числі її поняття, ознак та співвідношення із суміжними правовими поняттями, можна дійти висновку, що адміністративна процедура є правовою формою, алгоритмом надання адміністративних послуг.

Література

1. Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики / За заг. ред. В.Б.Авер'янова. – К.: Факт, 2003. – 384 с.
2. Галіцина Н.В. Адміністративно-правове регулювання порядку створення і діяльності товариств з обмеженою відповідальністю в Україні: монографія / Н.В. Галіцина, Т.О. Коломоєць. – Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2011. – 290 с.
3. Галіцина Н.В. Адміністративна процедура як інститут адміністративного процесу / Н.В. Галіцина // Форум права. – 2010. – № 4. – С. 163–177.
4. Фролов Ю.М. Адміністративні процедури: зміст та особливості / Ю.М. Фролов // Форум права. – 2013. – № 3. – С. 692–698.
5. Кузьменко О.В. Теоретичні засади адміністративного процесу: монографія / О.В. Кузьменко. – К.: Атіка, 2005. – 352 с.
6. Кузьменко О.В. Курс адміністративного процесу: навчальний посібник / О.В. Кузьменко. – К.: Юрінком Інтер, 2012. – 208 с.
7. Коломоєць Т.О. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник / Т.О. Коломоєць. – К.: Юрінком Інтер, 2011. – 576 с.
8. Лагода О.С. Адміністративна процедура: теорія і практика застосування : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 – «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / О.С. Лагода. – Ірпінь, 2007. – 21 с.
9. Голосніченко І.П. Проблеми адміністративного процесу на сучасному етапі розвитку Української держави / І.П. Голосніченко // Актуальні проблеми держави та права. Збірник наукових праць. – Одеса: Юридична література, 2003. – Вип. 19. – С. 26–28.
10. Адміністративне судочинство України : підручник / [О.М. Пасенюк (кер. авт. кол.), О.Н. Панченко, В.Б. Авер'янов та ін.]. – К.: Юрінком Інтер, 2009. – 358 с.
11. Стеценко С.Г. Сутність адміністративного процесу : теоретичний погляд / С.Г. Стеценко // Право України. – 2011. – № 4. – С. 39–46.
12. Коломоєць Т.О. Витрати в адміністративному процесі за законодавством України: питання теорії та практики: монографія / Т.О. Коломоєць, Р.І. Шевейко. – Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2011. – 190 с.
13. Шевейко Р.І. Витрати в адміністративному процесі за законодавством України: питання теорії та практики: автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук за спец. 12.00.07 – «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Р.І. Шевейко. – Запоріжжя, 2011. – 20 с.
14. Колпаков В.К. Адміністративно-деліктний правовий феномен / Національна академія внутрішніх справ України / В.К. Колпаков. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 528 с.
15. Адміністративне право України: підручник / За заг. ред. Т.О. Коломоєць. – К.: Істина, 2009. – 480 с.

16. Тимошук В.П. Адміністративні акти: процедура прийняття та припинення дії: монографія / В.П. Тимошук. – К.: Конус-Ю, 2010. – 296 с.

17. Мельник Р.С. Система адміністративного права України: дис. ... доктора юрид. наук 12.00.07 / Р.С. Мельник – Х., 2010. – 415 с.

18. Алімов Р.С. Процедури в адміністративному праві України: теорія і практика: дис. ... доктора юрид. наук 12.00.07 / Р.С. Алімов – Ірпінь, 2002. – 164 с.

19. Алімов Р.С. Процедури в адміністративному праві України: теорія і практика: автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук за спец. 12.00.07 – «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Р.С. Алімов. – Ірпінь, 2002. – 18 с.

20. Миколенко О.І. Місце адміністративного процедурного права в системі юридичних знань та системі права України: автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня доктора юрид. наук 12.00.07 / О.І. Миколенко. – Запоріжжя, 2011. – 44 с.

21. Бевзенко В.М. Деякі теоретичні міркування щодо адміністративних процесуальних і процедурних категорій у вітчизняній адміністративно-правовій та адміністративно-процесуальній науці / В.М. Бевзенко // Вісник Вищого адміністративного суду України. – 2011. – № 3. – С. 56–62.

22. Адміністративна процедура та адміністративні послуги. Зарубіжний досвід і пропозиції для України / автор-упоряд. В.П. Тимошук. – К.: Факт, 2003. – 496 с.

Анотація

Левченко О. В. Адміністративна процедура як правова форма надання адміністративних послуг: поняття, ознаки та співвідношення із суміжними правовими поняттями. – Стаття.

У статті на підставі аналізу численних думок учених-адміністративістів дається визначення дефініції

«адміністративна процедура», як правової форми надання адміністративних послуг, окреслюються ознаки та визначається рівень співвідношення із суміжними правовими поняттями.

Ключові слова: адміністративна процедура, адміністративна послуга, адміністративне провадження, адміністративний процес, публічне адміністрування.

Аннотация

Левченко О. В. Административная процедура как правовая форма предоставления административных услуг: понятие, признаки и соотношение со смежными правовыми понятиями. – Статья.

В статье на основании анализа многочисленных мнений ученых-административистов дается определение дефиниции «административная процедура», как правовой формы предоставления административных услуг, обозначаются признаки и определяется уровень соотношения со смежными правовыми понятиями.

Ключевые слова: административная процедура, административная услуга, административное производство, административный процесс, публичное администрирование.

Summary

Levchenko O. V. Administrative procedure as a legal form of administrative services: concept, features and value with related legal concepts. – Article.

The article, based on an analysis of numerous academic of law science thoughts, defines definition of «administrative procedure» as legal form of administrative services, outlines signs and determine level of correlation with related legal concepts.

Key words: administrative procedure, administrative service, administrative proceedings, administrative process, public administration.